

נ"ב

בלק (תשי"ז)

א. טאלה כללית

ר' יוסף אבן כספי: טירת כספ

יט לטוען שיטעוין עלינו מענין קללת בלעם שבאמת לא היה לה תיקון לא מאיכות המדבר ולא מאיכות המעטה, אמנם דע שאין חטט לאותו דבר, מצד עצמו, כי אין בו ממש, אבל מצד המקבלים, רצוני, ישראל השומעים או היודעים, שהוא מקללת; וזה כי בלעם היה קוסם כפי שהעיד עליו הכתוב ומנהג הארץ אז - וגם היום - כי אל המעוננים והקוסמים ישמעו; אם כן אין לטאול טעם לאמונת בלק וטיעתו, וכמו שהיו יעקב ועשו עושים יסוד ועיקר מברכת יצחק אביהם, כן יהיו בלק וטיעתו עושים מברכת בלעם וקללתו, - ואם ביניהם הבדל - וגם כן שישראל רבים אז, כל שכן להיות בכללם נסים וקסמים, והיה קטה עליהם מאד אם יקללם בלעם לרוב פרסומו בדור ההוא, שהוא מומחה לפי אמונתם.

והנה מגדר האוהב הטוב שיטמור אוהבו מכל דבר הקטה עליו, אע"פ שהוא האוהב יודע שאינו מזיק. לכן הסם לרב אהבתו לישראל מנע בלעם מקללתו וגלה לו בחלומות מה שגלה לו, ואע"פ שהראי' יודע שאין בקללתו ממש; ולא די לו בזה, אבל הפליג בזה סבב שברכס להיותו שם יודע שבוה הגע קצת הנאה לישראל, כמו שטייע דבריו ואמר: (דב' כ"ג ו) "ולא אבה ה' אלוקיך לטמוע אל בלעם", ותכלית הדברים, "כי אהבן ה' אלוקיך", וכן אמר להם יהושע גם בסוף ימיו (יהושע כ"ד ט-י) "וישלח (בלק) ויקרא לבלעם בן פעור לקלל אתכם, ולא אביח לטמוע אל בלעם, ויברך ברוך אתכם ואציל אתכם מידו", ואע"פ שאמר "ואציל אתכם מידו", הנה דבר הוא לפי מחשבתו ולפי מחשבת קצת בני ישראל, ועל כל פנים הצילים מידם שלא קללם, כאשר רצה לעשות, וכל זה לתכלית אחת והיא אהבת ה' לישראל.

ואולי היה שם תכלית אחרת והוא להראותו ית' חזקת ידו; כי נכון להיות לענין האחד תכליות רבות אין ביניהם שתירה - כמו שנראה מפורט בענין עכוב ירושת הארץ בכללה, כי כתוב שהוא לטובה פן תהיה הארץ טממה (טמות נ"ג י"ט) ובמקום אחר (טופטים א' י"ט): "כי רכב ברזל לו" ובמקום אחר (טופטים ג' א') "לנסות בהם את ישראל".

הקדוש אנטלמה אשתרון (במאה ה"ד בברצלונה): מדרש החזרה.

ומה שאמר "לא תאור את העם" (כ"ב י"ב) לא היתה הכונה שאם יקללם יטיגם נזק, כי לא ינום ולא ייטן שומר ישראל. אבל עטה זה הסם ית' פן יאמרו יושבי הארץ, אם מכאן ולהבא יטיגם איזה ענט מצד חטאם לעתיד, טזה גרמה קללת בלעם, ולא יחטבו כי חטאם יגרם זה, כי רוצה ה' בעמו להוכיחם חכף מרותם, כאשר ייסר איש את בנו, וכן רוצה להוציא דבת העם, לכן צוהו "לא תאור את העם"; וכבר ראינו כי ה' נשמר מדבת עם וזה שאמר (במדבר י"ד יד'): "ואמרו יושב הארץ הזאת...". או (טמות ל"ב י"ב) "למה יאמרו מצרים";

וזהו שאמר (כ"ב כ"ב) "ויחר אף ה' כי הולך הוא", שהיה דעתו לקללם לכונה, כי גם שלא יזיק להם עתה, כטיארע להם שום חטא אשר בו יענשו, יחטבו קצת השומעים, כי קללתו גרם להם זה.

- 1) הסבר את המקומות המסומנים בקו בדברי שני הפרשנים.
(טיט לב: "ולא די לו בזה" "לו" - למי?
" " " "דבר הוא לפי מחשבתו" למי מוסב ה"הוא" ?
ולפי מחשבת מי דבר?)

2) מהי הטאלה טאותה רוצים שניהם ליטב?

3) מה הן שתי החטובות הנחנות בדברי אבן כספי לטאלה?

4) התוכל להביא ראיות מפרטי פרשתנו לתשובתו השנייה?

- (5) מה רצה אבן כספי להוכיח בעזרת עכוב כבוט הארץ?
 (6) למה אין הפ' טופסים א' י"ט מתאים לטני הפסוקים האחרים?
 (7) מה בין תשובתו הראשונה של אבן כספי לבין תשובת אנשלמה אסתרין?
 (8) הטוה לדבריו של בעל מדרסי התורה, "וכבר ראינו כי ה' נטמר מפני דבת העם" את הנאמר בגליון שלח תטס"ז טאלה ג. כמה מסייעים הדברים שם - ביחוד דברי הרמב"ן המובאים שם לדב' ל"ב כ"ו ד"ה אמתי אפאיהם - לדברי אשלמה אסתרין הנ"ל?

ב. ה הנה עם יצא ממצרים

העמק דבר: עם בלי סם, רק כדרך עבדים מתפרצים לרשת אחוזות ולהתיטב בארץ לא להם

מה הפליאה הטגנונית טרצה ליטב בדבריו אלה?

טאלות ודיוקים ברט"י

- (1) ב וירא בלק בן צפור את כל אסר עטה ישראל לאמורי: אמר: אלו טני מלכים טהיינו בטוחים עליהם לא עמדו בפניהם, אנו על אחת כמה וכמה, לפיכך "ויגר מואב"
- ××(א) מה רצה להסבירנו בדבריו אלה, מה תיקן בהם? מה קטה לנו? העזר בדברין ברט"י בראשית י"ח ג' ד"ה וירא
- ××(ב) לדברי רט"י אלה הקטה הירא"ם: תימה, אם מלת ויגר דבקה אדלעשל מיניה, מאי "כי רב הוא" דכתיב בתריה, דמטמע טמפני גבורים פחד ולא מפני מה טעעטה לטני המלכים? ואם כדברי רט"י היה לו לכתוב "וכי רב הוא"

וחרצו בעל לבוט האורה: ואני טמעתי פרוט טאין כאן קוטיה כי פירוש "כי רב הוא" - כי דבר גדול הוא, כמו (במדבר ט"ז) "רב לכם בני לוי" - כלומר: דבר גדול הוא זה טהרגו טני מלכים גבורים האלה, וחזור הכל על "ויגר מואב" להגדיל ענין המורא, לומר טדבר גדול הוא זה מל טעטו ישראל לאמורי

- מה היא חולטת פרוטו של בעל הלבוט?

- התוכל ליטב קוטיה הראם בדרך אחרת?

- (2) ג ד"ה ויגר: לטון מורא כמו (איוב י"ט כ"ט) גורו לכם
- ×(א) ומקשה ר' עובדיה מברטנורא: ואמאי הוצרך לפרט מלת "ויגר", וכי כיצד תפרטנו בזולת פרוטו? ענה!
- ×(ב) מה ראה רט"י להביא ראיתו ממרחק, מאיוב ולא הביא ראיה מדבריו ל"ג כ"ן, לולא כעס איוב אגור?

- (3) ו ד"ה נכה בו: אני ועמי נכה בהם, ד"א: לטון מטנה: "מנכה לו מן הדמים", לחסר מהם מעט.
- ×(א) מה קטה לו בפסוקנו?
- (ב) מה ההבדל טבין טני פרוטיו?
- ××(ג) למה לא הסתפק בפרוטו הראשון והוסיף עליו עוד את הד"א?

הטאלות המסומנות × קטות והמסומנות ×× קטות ביותר, יענה כל אחד לפי הבנתו. טאלות וגם תשובות יט לטלוח לנחמה ליבוביץ, קרית מטה ירוטלים.